

УТВЪРДИЛ: /П/

Дата: 27.07.2017г.

ПРОФ. Д-Р НИКОЛАЙ ПЕТРОВ, ДМН

МИНИСТЪР НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

УЧЕБНА ПРОГРАМА

ЗА СПЕЦИАЛНОСТ

ОРАЛНА ХИРУРГИЯ

2017г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1 Наименование на специалността – Орална хирургия

1.2 Продължителност на обучението – 3 (три) години

1.3 Изисквано базово образование за допускане до обучение по специалност Орална хирургия – завършено висше образование на образователно-квалификационна степен „магистър” по специалност „дентална медицина” и придобита професионална квалификация „лекар по дентална медицина”

1.4 Дефиниция на специалността

Оралната хирургия обхваща в пълен обем диагностиката, превенцията и хирургичното лечение на заболяванията на зъбите, устната кухина, челюстите и свързаните с тях тъкани.

2. ЦЕЛ НА ОБУЧЕНИЕТО

Обучението по Орална хирургия има за цел да подготви специалисти, които да са компетентни, да притежават задълбочени теоретични познания и практически умения за самостоятелна лечебно-диагностична, профилактична, научна дейност и извършване на оперативни интервенции на зъбите, устната кухина, челюстите и свързаните с тях тъкани, описани в раздел 4.2.2 от програмата.

3. ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ, КОИТО СПЕЦИАЛИЗАНТА СЛЕДВА ДА ПРИДОБИЕ

По време на обучението специализантът трябва да придобие знания, практически умения и компетенции по:

3.1 анатомията на оралната, лицево-челюстната област и шията, челюстните кости, съседните структури и анатомичните пространства на главата и шията;

3.2 заболяванията на твърдите и меките тъкани в оралната и лицево-челюстната област, патологията в развитието на челюстите и зъбите, релевантните методи за образна диагностика;

3.3 оралната диагностика – методиките за снемане на анамнеза и локалния и общо-медицинския статус на пациента, оценка на признаците на тревожност, интерпретацията на информацията от клиничните и параклиничните изследвания; ефекта на системни заболявания върху оралното здраве, поставянето на диагноза и диференциална диагноза, съставянето на лечебен план и предоперативната подготовка; осигуряването на животоспасяващи процедури и лечение от домена на специалността в болнични условия на пациенти с медицински риск, придружаващи заболявания и такива, изискващи специални грижи;

3.4 принципите и техниките за осъществяване на хирургичните интервенции в оралната хирургия – разрези и формиране на ламбата, хирургични шевове, зарастване на раните и грижи за осигуряване на оптимален оздравителен процес, материали и инструментариум – общохирургичен и специализиран, методите за асептика и антисептика;

3.5 обезболяването при оперативни интервенции от домена на оралната хирургия, техниките за локална анестезия, усложненията; медикаментозната терапия за контрол на болката, тревожността и седация, механизма на действие на локалните анестетици и аналгетиците и техния ефект. Специализантът трябва да познава основните принципи на общата анестезия и интензивното лечение; да има познания по осъществяване на седация и справяне с усложненията;

3.6 екстракциите на зъби, затруднени екстракции, интра- и следоперативни усложнения. Оперативни и консервативни методи за затваряне на ороантрални, ороназални комуникации и фистули; отстраняване на чужди тела от максиларния синус, аугментационни и биопсични процедури на максиларния синус. Оперативни техники за екстракция на ретинирани зъби и гермектомии, перирадикуларни оперативни интервенции и тези, свързани с ортодонтско лечение;

3.7 хирургичното лечение на пародонталните заболявания. Специализантът трябва да диагностицира и лекува заболяванията на пародонта, да владее принципите и методите на пародонталната хирургия: мекотъканните и костни дефекти и деформации;

3.8 предпротетичната хирургия на алвеоларните израстъци. Специализантът трябва да може да извърши оценка на мекотъканния и костния статус на челюстите и промените, настъпващи при загуба на съзъбието; да може да извърши предпротетично коригиране на горната и долната челюст; да познава протетичните методи за лечение при частично и напълно обеззъбени челюсти;

3.9 денталната (орална) имплантология – да е компетентен в диагностиката и предоперативна оценка и планиране на имплантациите, контраиндикациите, хирургичните техники и протоколи за оперативни интервенции на меките тъкани и поставяне на остеоинтегруеми дентални импланти, аугментация на алвеоларния гребен с автотранспланти от локални челюстни ложи, ало- и/или ксенотранспланти, да познава дистантните автогенни костни присадки, да владее синус-лифт методики, следоперативен контрол и оценка на имплантното здраве, превенция и лечение на усложненията. Да има задълбочени познания относно принципите и методите за протетичното планиране и видовете протезни конструкции върху дентални импланти, да може да осъществи мултидисциплинарна колаборация за надимплантно протезиране;

3.10 диагностиката и лечението на одонтогенните и неодонтогенните инфекции. Специализантът трябва да познава анатомичните ложи, ангажирани при възпалителни процеси в лицево-челюстната област; да диагностицира и лекува инфекциите на оро-фациалната област, които не застрашават дишането на пациента, да прецени нуждата от болнично лечение, да познава и да прилага принципите и методите на хирургичните инцизии и дрениране, медикаментозно лечение на одонтогенните и неодонтогенни инфекции, остеомиелитите на челюстите, медикаментозно индуцираната остеонекроза и остеорадионекроза. Да има задълбочени познания относно животозастрашаващите асцендентни и десцендентни усложнения при възпалителни процеси в лицево-челюстната област;

3.11 диагностика и лечение на одонтогенните и неодонтогенните кисти на челюстите и на меките тъкани. Специализантът трябва да може да осъществява диагностика и лечение чрез интраорален достъп на одонтогенни и неодонтогенни кисти; да направи диференциална диагноза с други лезии с подобен рентгенографски образ (напр. туморни и метастатични процеси в челюстните кости, дисплазии, гиганто-клетъчни лезии). Да има задълбочени познания относно лечението на одонтогенни и неодонтогенни кисти на челюстите и меките тъкани, изискващо екстраорален достъп;

3.12 заболяванията на слюнчените жлези и лимфните възли, принципите и методите за хирургично и медикаментозно лечение. Специализантът трябва да може да извърши интраорални интервенции върху слюнчените жлези, напр. отстраняване на конкремент от изходния канал, ретенционна киста от малка слюнчена жлеза, марсупиализация, биопсия от малка слюнчена жлеза. Специализантът трябва да придобие задълбочени познания по инфекциозни заболявания на слюнчените жлези, слюнчно-каменна болест, кистите, неинфекциозно уголемяване, травматични увреждания и фистули на слюнчените жлези, доброкачествени и злокачествени слюнчени тумори, специфични заболявания на слюнчените жлези и лимфните възли;

3.13 заболяванията на темпоромандибуларната става и на черепно-мозъчните нерви. Специализантът трябва да може да диагностицира заболяванията и дисфункциите на темпоромандибуларната става, болката, свързана с парафункции и ятрогенни причини, да прилага консервативно-медикаментозна терапия при тези заболявания, както и ортопедични и ортопедично-хирургични методи за лечение на ставните дислокации и дискови размествания, артрогенни и миогенни контрактури. Специализантът трябва да има задълбочени познания относно диагностиката и принципите на медикаментозно лечение на невритите, невралгиите и атипичната лицева болка, принципите и методите за хирургично

лечение на заболяванията на темпоромандибуларната става – артроцентеза, артроскопия, хирургия на ставата, хирургичните интервенции върху периферните нерви;

3.14 травмите на меките тъкани и дентоалвеоларните травми, луксираните или експулсирани зъби, шиниране на травмираните зъби и при фрактури на алвеоларния израстък, да извършва ортопедично, ортопедично-хирургично и консервативно лечение на неусложнени фрактури на челюстите, да обработва мекотъканни рани и хеморагии в орофациалната област. Да има задълбочени познания относно лицево-челюстните травми, спешните състояния в травматологията, диагностика и лечение на фрактурите на лицевия скелет, на зигоматико-орбиталния комплекс, на носните кости, на горната и долната челюст, на комбинираните и съчетани травми, черепно- мозъчните травми;

3.15 специализантът трябва да има има задълбочени познания относно: диагностиката и лечението на оралните лигавични заболявания, специфичните инфекции и изявиите на системни заболявания в устната кухина, бактериалната, гъбична и вирусна инфекция, диагностиката на пренеоплазиите, доброкачествените и малигнените тумори на устната кухина; да може да взема интраорална биопсия (инцизионна, ексцизионна, аспирационна, цитология) и да провежда хирургично лечение на доброкачествени лезии в устната кухина и челюстните кости. Да познава принципите и оперативните методи на хирургично, лъче- и химиолечение на злокачествените тумори в орофациалната област, да прилага терепевтични и рехабилитационни методи при пациенти, провели онкологично лечение, включително при радионекрози или бифосфонатни остеоонекрози;

3.16 специализантът трябва да има задълбочени познания по диагностиката, принципите и методите на ортогнатичната и възстановителната хирургия, свързана с конгенитални и придобити орофациални дефекти и деформации. Да познава принципите за планиране на ортодонтската подготовка и ортогнатичните реконструкции, както и основните оперативни методи в ортогнатичната и възстановителната хирургия.

4. ОБУЧЕНИЕ

4.1 Учебен план

Специализацията по Орална хирургия се провежда по 12 тематични модула, включващи теоретична и практическа подготовка и колоквиуми. В теоретичното обучение се включва и разработване на научна тема от домена на специалността за участие на специализанта в научен конгрес или научна публикация.

Продължителността на всеки един от тематичните модули е 3 месеца. Хорариумът за един тематичен модул е 480 часа, от които:

- теоретичното обучение включва: лекции – 4 часа, семинари – 8 часа, обсъждане на казуси от темата на модула и научна дейност – 8 часа, колоквиум – 4 часа (общо 3 присъствени дни);

- практическо обучение – 376 часа;
- работа във връзка с научната дейност – 80 часа.

Темите на модулите и разпределението им по години са както следва:

Година	Модули
I година	<p>I. Топографска и хирургична анатомия на устната кухина, лицево-челюстната област и шията. Общохирургични принципи и техники и приложението им в оралната хирургия.</p> <p>II. Обезболяване при оперативни интервенции в оралната хирургия. Техники за контрол на болката, тревожността и седация със запазване на съзнанието. Основни принципи при общата анестезия и интензивното лечение.</p> <p>III. Екстракции на зъби, затруднени екстракции, следоперативни усложнения. Оперативни методи за затваряне на ороантрални, ороназални комуникации, фистули и отстраняване на чужди тела в максиларните синуси. Оперативни методи за екстракция на ретинирани зъби. Дентоалвеоларна хирургия, свързана с ортодонтоско лечение.</p> <p>IV. Хирургично лечение на пародонталните заболявания. Предпротетична хирургия на алвеоларните израстъци. Перирадикуларна хирургия.</p>
II година	<p>V. Дентална (Орална) имплантология – диагностика, предоперативна оценка, хирургични техники за поставяне на остеоинтегрируеми дентални импланти, техники за костна аугментация и графтиране, оперативни интервенции на меките тъкани. Принципи при протетичното планиране и видове протезни конструкции върху дентални импланти.</p> <p>VI. Диагностика и лечение на одонтогенните и неодонтогенни инфекции. Диагностика и лечение на оралните лигавични заболявания. Специфични инфекции и изяви на системни заболявания в устната кухина. Лекарствена терапия в оралната хирургия.</p>

	<p>VII. Диагностика и лечение на одонтогенните и неодонтогенни кисти на челюстите. Заболявания на слюнчените жлези и лимфните възли.</p> <p>VIII. Заболявания на темпоро-мандибуларната става. Болести на черепно-мозъчните нерви и методи за повлияване на орофациалната болка.</p>
III година	<p>IX. Травми. Диагностика и лечение на травмите на меките тъкани, дентоалвеоларни травми и лицево-челюстни травми. Спешни състояния в травматологията.</p> <p>X. Тумори на устната кухина. Техники на интраоралните биопсии. Терапевтични и рехабилитационни методи при пациенти, провели онкологично лечение, включително при радионекрози или медикаментозно индуцирани остнеонекрози.</p> <p>XI. Диагностични и оперативни принципи на ортогнатичната и възстановителна хирургия в орофациалната област.</p> <p>XII. Лечение на деца и възрастни в болнични условия – при пациенти с медицински риск, придружаващи заболявания и такива, изискващи специални грижи.</p>

4.2 Учебна програма

4.2.1. Теоретична част

Темите на модулите са номерирани с римски цифри, а подтемите – с арабски.

I. Топографска и хирургична анатомия на устната кухина, лицево-челюстната област и шията. Общохирургични принципи и техники и приложението им в оралната хирургия.

1. Анатомио-топографски характеристики на устната кухина, лицево-челюстната област и шията

1.1. Анатомия на челюстните и лицевите кости

1.2. Кръвоснабдяване и лимфен дренаж на устната кухина, лицево-челюстната област и шията.

1.3. Инервация на устната кухина, лицево-челюстната област и шията

1.4. Анатомио-топографски характеристики на областите и пространствата в устната кухина, лицево-челюстната област и шията

2. Общи принципи за изследване на хирургичния пациент в оралната хирургия

3. Кабинет за извънболнична (амбулаторна) орална хирургия. Операционна зала. Основни хирургични материали и инструментариум, използвани в оралната хирургия – предназначение и правила за манипулиране с отделните инструменти.

4. Предоперативна оценка на общия и локален статус в оралната хирургия. Предоперативна подготовка.

5. Правила и техники за разединяване и съединяване на тъканите. Правила и техники за интервенции на челюстните кости.

6. Видове шевове и шевни материали, използвани в оралната хирургия

7. Хирургично кръвотечение – видове. Компенсаторни реакции на организма при кръвозагуба. Критерии за обема на кръвозагубата – клинични симптоми, хемодинамични и хематологични показатели.

8. Хемостатици и антикоагуланти. Тромбоемболичен процес, антитромботична профилактика и лечение.

9. Методи за временно и окончателно кръвоспиране. Правила и техники, достъпи до съдовете. Техника на лигирането.

II. Обезболяване при оперативни интервенции в оралната хирургия. Техники за контрол на болката, тревожността и седация със запазване на съзнанието. Основни принципи при общата анестезия

1. Премедикация
2. Местни анестетици и коригенти
3. Контактна и местна инфилтрационна анестезия
4. Проводни анестезии на n. maxillaris и неговите разклонения
5. Проводни анестезии на n. mandibularis и неговите разклонения
6. Усложнения при местно обезболяване
7. Особенности на обезболяването в детската възраст и при одонтогенни инфекции
8. Техники за контрол на болката, тревожността и седация със запазване на съзнанието
9. Обща анестезия и приложението ѝ в оралната хирургия
10. Първа помощ при остри, животозастрашаващи състояния. Кардио-пулмонална ресусцитация.
11. Определяне на кръвни групи и кръвопреливане

III. Екстракции на зъби, хирургични техники при затруднени екстракции на зъби и корени. Лечение на следоперативните усложнения, ороантралните и ороназални комуникации и фистули. Оперативни техники за отстраняване на чужди тела,

луксирани зъби и корени в максиларния синус.

1. Екстракция на зъби. Показания, противопоказания, методика.
2. Хирургични техники при затруднени екстракции на зъби и корени
3. Заздравителен процес на екстракционната рана
4. Усложнения при екстракция на зъби. Видове, диагностика и лечение.
5. Лечение, методи и хирургични техники при ороантрални, ороназални комуникации и фистули
6. Оперативни техники за отстраняване на чужди тела, луксирани зъби и корени в максиларния синус
7. Оперативни техники за екстракция на ретинирани зъби
  - 7.1 Оперативни техники за екстракция на ретинирани зъби на горната челюст
  - 7.2 Оперативни техники за екстракция на ретинирани зъби на долната челюст
8. Затруднено прорязване на зъбите. Дентоалвеоларна хирургия, свързана с ортодонтско лечение.
9. Апикална остеотомия. Хирургични интервенции, свързани с ендодонтско лечение и ендодонтска предоперативна подготовка.
10. Перирадикуларна хирургия
11. Спомагателни операции при зъбно-челюстни деформации
12. Реплантиция на зъби

IV. Хирургично лечение на пародонталните заболявания. Предпротетична хирургия на алвеоларните израстъци.

1. Хирургично лечение на пародонталните заболявания. Анатомия и патоанатомия на пародонта.
2. Оперативни методи за коригиране на мекотъканни джобове
3. Ексцизионен кюретаж за постигане на ново прикрепване /реатачмънт/. Открит кюретаж.
4. Гингивектомия и гингивопластика
5. Видове пародонтални ламба. Разрези за формиране на конвенционално ламбо. Разрези за формиране на ламбо със запазване на папилата.
6. Техники за зашиване на пародонтални ламба
7. Оперативни техники с ламба за лечение на пародонтални джобове. Метод на Widman
8. Нерепозиционирано ламбо
9. Апикално преместено ламбо
10. Палатинално ламбо

11. Направлявана тъканна регенерация
12. Хирургични методи за коригиране на костни дефекти и деформации. Остеопластика. Остектомия.
13. Видове костни присадки
14. Муко-гингивална хирургия
15. Техники за увеличаване на прикрепената (аташирана) гингива
16. Класическа оперативна техника със свободен автотрансплантат от небцето
17. Методи за оперативно лечение на гингивалните рецесии
18. Ламбо на краче: латерално преместено ламбо
19. Оперативни техники с коронарно преместено ламбо
20. Оперативни техники с автогенна свободна гингивална присадка
21. Техника със субепителен съединително-тъканен трансплантат
22. Лечение на рецесии чрез метода на направлявана тъканна регенерация
23. Операции за отстраняване на френулуи
24. Алвеолопластика след множествени екстракции. Интрасептална алвеолопластика.
25. Оперативни корекции на максиларния тубер
26. Оперативни корекции при екзостози и торуси на горната и долната челюст
27. Оперативни корекции на залавните места на милохиоидния мускул
28. Оперативни корекции на spinae mentalis
29. Оперативни корекции на меките тъкани в областта на макиларния тубер, ретромоларното пространство, твърдото небце, подвижни хипертрофии и възпалителна фиброзна хиперплазия
30. Оперативни корекции на лабиалните и лингвалния френулум и гингиво-букалните връзки
31. Вестибулопластика с транспозиционно ламбо
32. Екстензиране на вестибулума и пода на устата
33. Субмукозна вестибулопластика
34. Максиларна вестибулопластика с графтиране

V. Дентална (Орална) имплантология – диагностика, предоперативна оценка и хирургични техники за поставяне на остеоинтегрируеми дентални импланти, техники за костна аугментация и графтиране, оперативни интервенции на меките тъкани. Принципи при протетичното планиране и видове протезни конструкции върху дентални импланти.

1. Биологични и физиологични предпоставки за приложението на денталните импланти. Историческо развитие на имплантните системи. Специална терминология.

2. Анатомични и физиологични особености на орофациалната система в съответствие с нуждите на оралната имплантология. Патоанатомия, патофизиология и епидемиология на свързаните с възрастта промени на орофациалната област.

3. Етиологични фактори, водещи до загуба на зъбите и алвеоларна резорбция. Патогенеза и епидемиология на пародонтопатиите. Костна патология и автоимунни заболявания, имащи отношение към оралната имплантология. Класификация на алвеоларната резорбция.

4. Хистология и имунология на възпалението и зарастването на раните

5. Принципи на остеоинтеграцията и имплантното натоварване

6. Оценка на рисковите фактори и потенциалните последици от имплантното лечение. Абсолютни и относителни контраиндикации за имплантно протезиране.

7. Специфика на параклиничните изследвания с оглед на предстоящо имплантологично лечение. Отпечатъчни техники и анализи. Образно-диагностични изследвания и методи за анализ на реципиентните ложи – компютърна и конично-лъчева томография, магнитен резонанс. План за лечение на костните и мекотъканни дефекти. Планиране на оптимална първична стабилност на имплантите.

8. Технически и технологически характеристики на различните импланти системи – биологична съвместимост, остеоинтеграционен потенциал, показания спрямо анатомичните особености на реципиентните ложи и прогнозното натоварване

9. Принципи и методи за планиране на броя, местоположението и ангулацията на имплантите и надстройките. Надимплантно протезиране.

10. Избор и изпълнение на подходящи техники за анестезия (локална, седация и обща анестезия) при хирургичния етап на имплантологичното лечение

11. Хирургични техники за поставяне на дентални импланти. Етапи, оперативни протоколи.

12. Донорски ложи при автотрансплантация на кост – локални и дистантни ложи. Едномоментна и отсрочена имплантация при неваскуларизирани и васкуларизирани трансплантати.

13. Принципи, методи и оперативни техники за костна аугментация

14. Потенциращи остеоинтеграцията и осификацията фактори и техники

15. Костозаместващи алотрансплантати

16. Регенерацията на тъканите. Насочена тъканна и костна регенерация.

17. Специализирани хирургически процедури за мекотъканни корекции
18. Синус лифт техники. Латерален синус лифт. Закрити синус лифт техники.
19. Сплит техники и костна компресия
20. Транспозиция на долночелюстния нерв
21. Дистракционна остеогенеза на алвеоларните израстъци
22. Имедиатно имплантиране, натоварване и протезиране
23. Превенция и лечение на усложненията в оралната имплантология. Периимплантити. Следоперативен контрол и проследяване на остеоинтеграционните процеси.
24. Съвременни критерии за оценка на успеваемостта, усложненията и последиците от лечението с дентални импланти. Дългосрочно наблюдение за поддържане на дъвкателната функция, оралното здраве и качеството на живот на пациентите.
25. Иновативни техники в оралната имплантология
26. Етични принципи в оралната имплантология в съответствие с правилата за добра лекарска практика

VI. Заболявания на слюнчените жлези и лимфните възли. Диагностика и лечение на кистите на челюстите.

1. Ембриология, анатомия и физиология на слюнчените жлези. Нарушения в секреторната функция на слюнчените жлези.
2. Методи за изследване на слюнчените жлези
3. Клинични изследвания при заболявания на слюнчените жлези
4. Образно-диагностични изследвания. Сиалография. Компютърна томография, магнитно-резонансна томография, ултразвукова томография, сцинтиграфия, ендоскопия на слюнчените жлези.
5. Биопсии на слюнчените жлези. Тънкоиглена аспирационна биопсия.
6. Възпалителни заболявания на слюнчените жлези – вирусни, неспецифични, специфични
7. Сиалолитиаза
8. Ретенция на слюнката. Мукоцеле. Ранула.
9. Инфекциозни заболявания на слюнчените жлези
10. Некротизираща метаплазия
11. Синдром на Sjögren
12. Аурикулотемпорален синдром
13. Травматични увреждания на слюнчените жлези. Фистули на слюнчените жлези.

14. Доброкачествени тумори на слюнчените жлези. Клиника, диагностика, диференциална диагноза, оперативни методи.

15. Злокачествени тумори на слюнчените жлези

16. Систематика на заболяванията на лимфния апарат

17. Лимфаденити. Етиология, клиника, диагностика, лечение.

18. Лимфогрануломатоза

19. Обща клинична и патоморфологична характеристика на кистите

20. Одонтогенни кисти на челюстите. Класификация. Общи клинични характеристики и диагностика.

21. Радикуларна киста

22. Фоликуларна киста

23. Одонтогенна кератокиста

24. Пародонтална киста

25. Резидуална киста

26. Еруптивна киста

27. Ортокератинизираща одонтогенна киста

28. Гингивални кисти при новородени и възрастни

29. Калцифицираща одонтогенна киста

30. Гландуларна одонтогенна киста

31. Бифуркационна киста

32. Неодонтогенни кисти на челюстите. Класификация. Общи клинични характеристики и диагностика.

33. Глобуло-максиларна киста

34. Назо-алвеоларна киста

35. Медианна киста на максилата

36. Киста на назо-палатиналния канал

37. Медианна киста на мандибулата

38. Травматична костна киста

39. Оперативно лечение на кистите на челюстите. Показания, методи, следоперативни грижи, усложнения.

VII. Диагностика и лечение на одонтогенните и неодонтогенни инфекции. Диагностика и лечение на оралните лигавични заболявания. Специфични инфекции и изяви на системни заболявания в устната кухина. Лекарствена терапия в оралната хирургия.

1. Асептика и антисептика. Съвременни антисептични средства – показания и начин на прилагането им. Апарати за стерилизация – видове, устройства, начин на работа с тях.

2. Методи и правила за стерилизация на операционното бельо, превързочни материали, инструменти, шевни материали и др. Подготовка на оперативния екип.

3. Остра гнойна инфекция. Причинители, резистентност. Местни тъканни процеси – стадии в развитието им. Клиника и лечение в инфилтративния стадий. Супуративен стадий – абсцесна и флегмонозна форма на нагнояване – патологоанатомична и клинична характеристика, принципи за лечение.

4. Периодонтити. Остри и хронични периодонтити. Класификация. Етиология. Клиника. Диагностика. Лечение.

5. Абсцеси и флегмони (целулити) на:

5.1 fossa canina

5.2 инфраорбиталната област

5.3 подчелюстен аденофлегмон

5.4 бузата

5.5 инфратемпоралната ямка

5.6 слепоочната област

5.7 орбиталната област

5.8 абсцес на твърдото небце

5.9 абсцес на челюстно-езичната бразда на подезичното пространство

5.10 абсцес в областта на подезичния вал

5.11 подчелюстния триъгълник

5.12 субменталната област

5.13 между дъвкателния мускул и възходящия клон на долната челюст

5.14 ретромандибуларната област

5.15 пода на устната кухина

5.16 гнилостно-некротичен флегмон на пода на устната кухина

5.17 птериго-мандибуларното пространство

5.18 парафарингиалното пространство

5.19 езика

6. Фурункул, карбункул

7. Лимфангит и лимфаденит. Източници на инфекция, патологоанатомични форми, клиника и лечение.

8. Остеомиелит – общи характеристики, класификация, етиология, патогенеза. Причинители и пътища за проникването им в костта. Еволюция на гнойния процес.

9. Остеомиелит на челюстите

9.1 Остър одонтогенен остеомиелит на челюстите

9.2 Хроничен одонтогенен остеомиелит на челюстите

9.3 Травматичен остеомиелит на челюстите

10. Септични състояния. Етиология и микробиологични характеристики. Диагностични критерии. Комплексно лечение. Сепсис, менингит. Тромбоза на кавернозния синус.

11. Медиастинити и белодробни усложнения от зъбен произход

12. Антимикробни средства за лечение на инфекциите. Фармакокинетика. Основни принципи на антимикробното лечение. Антибиотична резистентност. Медикаментозно лечение на острата одонтогенна инфекция. Интензивна терапия. Имунодиагностика и имунотерапия.

13. Видове синусити. Клиника, диагностика, консервативно лечение.

14. Хирургично лечение на синуситите. Оперативни техники, следоперативни грижи. Усложнения.

15. Дерматостоматити, пемфигус, пемфигоид, еритема мултиформе, дискератози, афтози, СПИН. Прояви в устната кухина.

16. Актиномикоза. Туберкулоза. Сифилис. Прояви в устната кухина.

VIII. Заболявания на темпоро-мандибуларната става. Болести на черепномозъчните нерви и методи за повлияване на орофациалната болка.

1. Темпоромандибуларни заболявания. Класификация, честота, разпространение.

2. Етиология и патогенеза на темпоромандибуларните заболявания

3. Анатомия и патофизиология на темпоромандибуларната става

4. Клинични и лабораторни изследвания при пациенти с темпоромандибуларни заболявания

5. Диагностични критерии при темпоромандибуларните заболявания

6. Образно-диагностични изследвания. Панорамни графии и томограми/центражи за темпоромандибуларната става.

7. Магнитно-резонансни, компютърно-томографски и конично-лъчеви компютърно-томографски изследвания

8. Артрография, артроцентеза и артроскопия на темпоромандибуларната става

9. Изследвания, свързани с психосоциалния статус на пациенти с темпоромандибуларни заболявания

10. Миалгии, свързани с темпоромандибуларните заболявания. Видове миалгии. Миофасциален дисфункционален болков синдром.

11. Вътреставни увреждания. Видове, клиника, диагностика, лечение. Дискови размествания без редукция.

12. Дегенеративни ставни заболявания (Osteoarthrosis, Osteoarthritis)

13. Инфекции на темпоромандибуларната става. Неспецифични и специфични артрити.

14. Системни артропатии

15. Заболявания, причинени от хипермобилност на ставата. Луксация и сублуксация на долната челюст.

16. Заболявания, причинени от хипомобилност на ставата. Контрактури на долната челюст.

17. Анкилози. Интракапсуларни и екстракапсуларни анкилози.

18. Неоплазми на темпоромандибуларната става

19. Консервативно лечение на темпоромандибуларните заболявания. Медикаментозна терапия. Физиотерапия. Оклузална терапия.

20. Невралгия на троичния нерв

21. Невралгия на езико-гълтачния нерв

22. Лицеви парези и парализи, свързани с увреждания на лицевия нерв

23. Неврити. Увреждания на подезичния нерв.

IX. Травми на устната кухина и орофациалната област

1. Травми – определение и класификация. Травматизъм – видове. Поведение при масова травма.

2. Механична травма – определение, механизъм на получаване. Фактори, определящи степента на травматичното поражение.

2.1. Закрити механични травми. Контузия, компресия.

2.2. Открити механични травми (рани). Раневи процеси – стадии в развитието им, начини на зарастване на раните.

2.3. Оперативна рана. Поведение при хематоми и възпалителни усложнения (инфилтрат, супурация).

3. Лечение на раните. Хирургична обработка при изолирани наранявания на меките тъкани на устната кухина и лицето. Първична хирургична обработка – цел и техника. Показания и противопоказания за обработка на раната. Ранен и отсрочен шев. Вторични шевове – ранен и късен.

4. Характеристика, особености, лечение при огнестрелни наранявания и взривна травма

5. Изгаряния. Видове, особености на електрическите и химическите изгаряния. Изгаряния на горните дихателни пътища. Определяне на площ и дълбочина на изгарянията. Периоди в протичането на болестта и характерните им особености.

6. Студова травма, хипотермия. Измръзване. Патогенеза на пораженията. Клиника, общо и местно лечение.

7. Травми на зъбите и околозъбните тъкани

8. Фрактури на горната челюст. Класификация. Клиника, диагностика и лечение.

9. Фрактури на долната челюст. Механизъм на дислокациите на фрагментите. Класификация. Симптоматика. Диагностика.

10. Ортопедични методи за лечение на фрактурите на долната челюст

11. Хирургични методи за лечение на фрактури на долната челюст

12. Фрактури на челюстните кости в детска и старческа възраст

13. Фрактури на ябълчната кост и дъга, изолирани травми на носа

14. Съчетани и комбинирани травми. Черепно-мозъчни травми и усложнения.

15. Неотложна и първа помощ при застрашаващи живота състояния. Асфиксия при травми в ЛЧО. Систематика, клиника, диагностика и лечение. Трахеостомия.

16. Травматичен шок. Етиология, патогенеза, клиника, диагностика и лечение.

Х. Тумори на устната кухина. Техники на интраоралните биопсии. Рехабилитационни методи в домена на оралната хирургия при пациенти, провели онкологично лечение, включително при радионекрози и медикаментозно индуцирани остеонекрози.

1. Морфология и биология на туморите. Класификация. Механизми на канцерогенезата, ангиогенеза и метастазиране.

2. Лабораторна и инструментална диагностика на онкологичните заболявания. Морфологична диагноза. Диагностичен алгоритъм. Стадиране и определяне на операбилността.

3. Изследване на болни с тумори на устната кухина и лицево-челюстната област. Видове биопсии и техники на интраоралните и лабиални биопсии.

4. Класификация и систематика на пренеоплазиите в орофациалната област. Клиника. Диагностика, лечение в домена на оралната хирургия.

5. Одонтогенни тумори. Класификация, диагностика, диференциална диагноза и лечение в домена на оралната хирургия.

6. Доброкачествени тумори на челюстните кости. Класификация, клиника, диагностика, диференциална диагноза, лечение в домена на оралната хирургия.

7. Доброкачествени тумори от епителен произход на устната кухина. Клиника, диагностика, лечение. Хирургични методи.

8. Доброкачествени съединително-тъканни тумори на меките тъкани в устната кухина. Клиника, диагностика, лечение. Хирургични методи.

9. Тумори на слюнчените жлези. Клиника, диагностика, лечение в домена на оралната хирургия. Хирургични методи.

10. Тумори на кръвоносните съдове. Клиника, диагностика, лечение в домена на оралната хирургия. Хирургични методи.

11. Злокачествени тумори на устната кухина и челюстите. Класификация. Разпространение. Особености. Епителни злокачествени тумори. Хистогенеза, етиология, разпространение, хистология, клиника, диагностика, TNM с-ма. Рак на устните, езика, гингивата, небцето, бузата, пода на устната кухина.

12. Злокачествени тумори от мезенхимен произход в устната кухина

13. Метастатични тумори на челюстите

14. Лъчелечение на злокачествените тумори. Лъчечувствителност. Лъчев отговор. Източници на йонизирани лъчения. Видове лъчелечение.

15. Принципи на лекарственото лечение при онкоболните. Странични ефекти на химиотерапията. Имунотерапия.

16. Радионекроза на челюстите. Клиника, диагностика и лечение в домена на оралната хирургия.

17. Медикаментозно асоциирана некроза на челюстите. Клиника, стадии, прогноза и хирургично лечение в домена на оралната хирургия. Превенция при болни, провеждащи системна терапия с бисфосфонати.

18. Бенигнени неодонтогенни заболявания на челюстите. Фиброзна дисплазия, цементно-костна дисплазия, хиперпаратиреоидизъм, аневризмална костна киста, васкуларни малформации, Langerhans Cell Histiocytosis, херувизъм, болест на Пейжет. Клиника и диагностика.

19. Профилактика на неопластичните заболявания: патогенетична, хигиенна, професионални рискове

XI. Диагностични и оперативни принципи на ортогнатичната и възстановителна хирургия в орофациалната област

1. Пластика с местни тъкани. Пластика с ламба на краче.

2. Свободна пластика на тъкани – кожа, лигавица, мастна тъкан, хрущял, кост

3. Възстановителни операции при придобити дефекти на устните и бузите
4. Придобити дефекти на небцето
5. Мандибуларна прогнатия, ретрогнатия, прогения и микрогения
6. Максиларна прогнатия, ретрогнатия и микрогнатия
7. Отворена и дълбока захапка
8. Кръстосана захапка и латерогнатия
9. Вродени дефекти в лицево-челюстната област

ХІІ. Лечение на деца и възрастни в болнични условия – при пациенти с медицински риск, придружаващи заболявания и такива, изискващи специални грижи

1. Ишемична болест на сърцето
2. Мозъчно-съдов инцидент (инсулт)
3. Нарушения на сърдечния ритъм
4. Сърдечни аномалии, които са предпоставка за инфекциозен ендокардит
5. Застойна сърдечна недостатъчност (хипертрофична кардиомиопатия)
6. Астма
7. Хронична обструктивна белодробна болест
8. Бъбречна недостатъчност. Бъбречна трансплантация и трансплантация на други органи.
9. Хипертония
10. Чернодробни заболявания
11. Захарен диабет
12. Надбъбречна недостатъчност
13. Базедова болест (хипертиреоидизъм)
14. Хипотиреоидизъм
15. Наследствени коагулопатии
16. Терапевтична антикоагулация
17. Неврологични разстройства
18. Лечение на пациенти по време и след бременността

4.2.2. Практическа част

Практическата подготовка включва обучение по специалните оперативни интервенции, изброени по-долу в каталог на оперативните интервенции. В практическото обучение се

включва и клинична практика от 6 (шест) месеца, която се провежда в акредитирана болнична база за обучение по Орална хирургия или по Лицево-челюстна хирургия, както и 5 (пет)-дневен модул по Специална образна диагностика.

Оперативните интервенции, които специалистът трябва да извърши, са представени в каталог по групи и раздели. Разделите представляват сбор от групи оперативни интервенции, както следва: раздел 1 включва интервенциите от групи с номера от № 1 до № 8, раздел 2 – от № 9 до № 10, раздел 3 – от № 11 до № 13, раздел 4 – от № 14 до № 31, раздел 5 – от № 32 до № 38. Специалистите трябва да изпълнят посочения норматив оперативни интервенции за съответните групи и раздели, участвайки като асистенти и като водещи оператори. Специалистът прилага списък на извършените оперативни интервенции по каталога – самостоятелно проведени и като асистент, подписан от ръководителя на специалиста и ръководителя на базата за обучение. По всеки от основните раздели на оперативните интервенции от каталога специалистът представя по два документирани клинични случая.

Каталог на оперативните интервенции

Група №	Оперативни интервенции	Асистиране	Оператор	Общ брой
	Раздел 1 (обхваща групите от № 1 до № 8)	100 (от № 1 до № 8)	100 (от № 1 до № 8)	Общо 200 (от № 1 до № 8)
1.	Оперативно отстраняване на ретинирани зъби, мъдреци, зъби в малпозиция, фрактурирани зъби, зъбни корени			
2.	Гермектомии			
3.	Кортикотомии			
4.	Хемисекции			
5.	Пародонтална хирургия: 5.1 Операции за коригиране на мекотъканни джобове. Кюретажи. 5.2 Ексцизионен кюретаж за постигане на ново прикрепване /атачмънт/. Открит кюретаж. 5.3 Гингивектомия и гингивопластика 5.4 Оперативни техники с ламба за лечение на пародонтални джобове. Метод на Widman. 5.5 Нерепозиционирано ламбо 5.6 Апикално преместено ламбо 5.7 Палатинално ламбо 5.8 Направлявана тъканна регенерация			

	<p>5.9 Хирургични методи за коригиране на костни дефекти и деформации. Остеопластика. Остектомия.</p> <p>5.10 Муко-гингивална хирургия</p> <p>5.11 Техники за увеличаване на прикрепената (аташирана) гингива</p> <p>5.12 Класическа оперативна техника със свободен автотрансплантат от небцето</p> <p>5.13 Методи за оперативно лечение на гингивалните рецесии</p> <p>5.14 Ламбо на краче: латерално преместено ламбо</p> <p>5.15 Оперативни техники с коронарно преместено ламбо</p> <p>5.16 Оперативни техники с автогенна свободна гингивална присадка</p> <p>5.17 Техника със субепителен съединително-тъканен трансплантат</p>			
6.	Лечение на рецесии чрез метода на направлявана тъканна регенерация			
7.	Апикална остеотомия и перирадикуларна хирургия			
8.	Френулотомии – лабиални, лингвални			
	Раздел 2 (обхваща групите от № 9 до № 10)	15 (от № 9 до № 10)	15 (от № 9 до № 10)	Общо 30 (от № 9 до № 10)
9.	<p>Подготовка на алвеоларните гребени за протезиране:</p> <p>9.1 Алвеолопластика след множествени екстракции. Интрасептална алвеолопластика.</p> <p>9.2 Оперативни корекции на максиларния тубер</p> <p>9.3 Оперативни корекции при екзостози и торуси на горната и долната челюст</p> <p>9.4 Оперативни корекции на залавните места на милохиоидния мускул</p> <p>9.5 Оперативни корекции на spinae mentalis</p> <p>9.6 Оперативни корекции на меките тъкани в областта на макиларния тубер, ретромолярното пространство, твърдото небе, подвижни хипертрофии и възпалителна фиброзна хиперплазия</p>			

	<p>9.7 Оперативни корекции на лабиалните и лингвалния френулум и гингиво-букалните връзки</p> <p>9.8 Вестибулопластика с транспозиционно ламбо</p> <p>9.9 Екстензиране на вестибулума и пода на устата</p> <p>9.10 Субмукозна вестибулопластика</p> <p>9.11 Максиларна вестибулопластика с графтиране</p>			
10.	Аугментационни операции на алвеоларните гребени. Аугментации чрез автогенни блок трансплантати, аугментации в тунеловидно-създадени ложи, сплит техники, препариране на интраорални донорски ложи, дентоалвеоларна дистракционна остеогенеза.			
	Раздел 3 (обхваща групите от № 11 до № 13)	15 (от № 11 до № 13)	15 (от № 11 до № 13)	Общо 30 (от № 11 до № 13)
11.	<p>Цистектомии на одонтогенни и неодонтогенни челюстни кисти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Радикуларна киста • Фоликуларна киста • Одонтогенна кератокиста • Пародонтална киста • Резидуална киста • Еруптивна киста • Ортокератинизираща одонтогенна киста • Гингивални кисти при новородени и възрастни • Калцифицираща одонтогенна киста • Гландуларна одонтогенна киста • Бифуркационна киста • Глобуло-максиларна киста • Назо-алвеоларна киста • Медианна киста на максилата • Киста на назо-палатиналния канал • Медианна киста на мандибулата • Травматична костна киста 			
12.	Цистектомии при кисти в максиларния синус			
13.	Цистектомии при кисти на меките тъкани			

	Раздел 4 (обхваща групите от № 14 до № 31)	40 (от № 14 до № 31)	40 (от № 14 до № 31)	Общо 80 (от № 14 до № 31)
14.	Инцизии на абсцеси и флегмони: интраорални инцизии на субпериостален абсцес, субмукозен абсцес, абсцес на кучешката ямка, на инфраорбиталната ложа, птериго-мандибуларната ложа, на парафарингеалната ложа, на бузата, на инфратемпоралната ложа, на челюстно-езичната бразда, на подезичното пространство, на езика, на небцето, на субмасетериалната ложа			
15.	Екстраорални инцизии: на подбрадното пространство, на подчелюстната ложа, на пода на устната кухина, на ретромандибуларната ложа			
16.	16.1 Поставяне на интраосални дентални импланти 16.2 Поставяне на субпериостални импланти 16.3 Поставяне на интраосални наклонени (All-on-four техника) и зигоматични дентални импланти 16.4 Сплит техники и костна компресия 16.5 Транспозиция на долночелюстния нерв 16.6 Дистракционна остеогенеза на алвеоларните израстъци		най-малко 3	
17.	17.1 Синус лифт техники. Латерален синус лифт. 17.2 Закрити синус лифт техники			
18.	Операции за затваряне на комуникации между максиларния синус и устната кухина			
19.	Антротомия с достъп по Caldwell Luc за лечение на ороантрални фистули, хронични възпалителни процеси на синусната лигавица от одонтогенен произход, отстраняване на чужди тела, луксирани корени, ретинирани зъби, кисти и доброкачествени тумори, проминиращи в максиларния синус			
20.	Операции при екзостози и торуси на челюстите			
21.	Секвестротомии			
22.	Интраорални техники за отстраняване на слюнчени камъни			
23.	Репозиция и фиксация на луксирани зъби			

24.	Реплантация на зъби			
25.	Шиниране чрез свободоръчно оформени и стандартни шини при фрактури на челюстите			
26.	Репозиция и фиксация на фрагментите при фрактури на челюстите чрез лабораторни шини			
27.	Репозиция и фиксация на фрагментите при фрактури на долната челюст чрез обиколни лигатури (серклаж)			
28.	Временна репозиция и фиксация на фрагментите при фрактури на долната челюст чрез интраорални винтове, както и приложението на мини винтове за ортодонтски цели			
29.	Фиксация чрез винтова и пластинкова интраорална остеосинтеза на костни графтове при аугментационни процедури на алвеоларните израстъци, на фрагменти при фрактури в областта на симфизата на долната челюст, на алвеоларните израстъци на челюстите и ниски фрактури на горната челюст			
30.	Обработка и зашиване на меките тъкани на устната кухина при травми			
31.	Оперативно отстраняване на чужди тела в устната кухина			
	Раздел 5 (обхваща групите от № 32 до № 38)	5 (от № 32 до № 38)	5 (от № 32 до № 38)	Общо 10 (от № 32 до № 38)
32.	Биопсии			
33.	Операции на доброкачествени тумори на небцето и бузата			
34.	Операции на доброкачествени тумори на езика			
35.	Операции на доброкачествени костни тумори на горната челюст			
36.	Операции на доброкачествени костни тумори на долната челюст			
37.	Операции на доброкачествени тумори на устните			
38.	Местно-пластични операции за затваряне на дефекти в устната кухина			

4.3 Задължителни колоквиуми и срокове за полагането им

В края на всеки тематичен модул се провежда колоквиум. Темите на колоквиумите са както следва:

I. Топографска и хирургична анатомия на устната кухина, лицево-челюстната област и шията. Общохирургични принципи и техники и приложението им в оралната хирургия.

II. Обезболяване при оперативни интервенции в оралната хирургия. Техники за контрол на болката, тревожността и седация със запазване на съзнанието. Основни принципи при общата анестезия и интензивното лечение.

III. Екстракции на зъби, затруднени екстракции, следоперативни усложнения. Оперативни методи за затваряне на ороантрални, ороназални комуникации, фистули и отстраняване на чужди тела в максиларните синуси. Оперативни методи за екстракция на ретинирани зъби. Дентоалвеоларна хирургия, свързана с ортодонтско лечение.

IV. Хирургично лечение на пародонталните заболявания. Предпротетична хирургия на алвеоларните израстъци. Перирадикуларна хирургия.

V. Дентална (Орална) имплантология – диагностика, предоперативна оценка, хирургични техники за поставяне на остеоинтегрируеми дентални импланти, техники за костна аугментация и графтиране, оперативни интервенции на меките тъкани. Принципи при протетичното планиране и видове протезни конструкции върху дентални импланти.

VI. Диагностика и лечение на одонтогенните и неодонтогенни инфекции. Диагностика и лечение на оралните лигавични заболявания. Специфични инфекции и изяви на системни заболявания в устната кухина. Лекарствена терапия в оралната хирургия.

VII. Диагностика и лечение на одонтогенните и неодонтогенни кисти на челюстите. Заболявания на слюнчените жлези и лимфните възли.

VIII. Заболявания на темпоро-мандибуларната става. Болести на черепно-мозъчните нерви и методи за повлияване на орофациалната болка.

IX. Травми. Диагностика и лечение на травмите на меките тъкани, дентоалвеоларни травми и лицево-челюстни травми. Спешни състояния в травматологията.

X. Тумори на устната кухина. Техники на интраоралните биопсии. Терапевтични и рехабилитационни методи при пациенти, провели онкологично лечение, включително при

радионекрози или медикаментозно индуцирани остеонекрози.

XI. Диагностични и оперативни принципи на ортогнатичната и възстановителна хирургия в орофациалната област.

XII. Лечение на деца и възрастни в болнични условия – при пациенти с медицински риск, придружаващи заболявания и такива, изискващи специални грижи.

5. КОНСПЕКТ ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО СПЕЦИАЛНОСТТА ОРАЛНА ХИРУРГИЯ

1. Анатомо-топографски характеристики на устната кухина, лицево-челюстната област и шията. Инервация, кръвоснабдяване и лимфен дренаж.

2. Анатомо-топографски характеристики на областите и пространствата в устната кухина, лицево-челюстната област и шията.

3. Обезболяване в оралната хирургия. Техники за контрол на болката, тревожността и седация със запазване на съзнанието. Премедикация. Обща анестезия и приложението ѝ в оралната хирургия.

4. Местни анестетици и коригенти. Контактна и местна инфилтрационна анестезия.

5. Проводни анестезии в оралната хирургия

6. Усложнения при местно обезболяване. Особености на обезболяването в детската възраст и при одонтогенни инфекции.

7. Екстракции на зъби, хирургични техники при затруднени екстракции на зъби и корени. Усложнения.

8. Лечение на ороантрални, ороназални комуникации и фистули

9. Оперативни техники за отстраняване на чужди тела, луксирани зъби и корени в максиларния синус

10. Оперативни техники за екстракция на ретинирани зъби. Затруднено прорязване на зъбите. Дентоалвеоларна хирургия, свързана с ортодонтско лечение.

11. Апикална остеотомия. Перирадикуларна хирургия.

12. Методи за кръвоспиране в оралната хирургия

13. Хирургично лечение на пародонталните заболявания: Оперативни методи за коригиране на мекотъканни джобове. Ексцизионен кюретаж за постигане на ново прикрепване /реатачмънт/. Открит кюретаж. Гингивектомия и гингивопластика.

14. Видове пародонтални ламба. Разрези за формиране на конвенционално ламбо. Разрези за формиране на ламбо със запазване на папилата. Техники за зашиване на пародонтални ламба.

15. Оперативни техники с ламба за лечение на пародонтални джобове. Метод на Widman. Нерепозиционирано ламбо. Апикално преместено ламбо. Палатинално ламбо. Направлявана тъканна регенерация.
16. Видове костни присадки в оралната хирургия. Остеопластика. Остектомия.
17. Муко-гингивална хирургия. Техники за увеличаване на прикрепената (аташирана) гингива. Класическа оперативна техника със свободен автотрансплантат от небцето.
18. Методи за оперативно лечение на гингивалните рецесии. Ламбо на краче: латерално и коронарно преместено ламбо. Субепителен съединително-тъканен трансплантат.
19. Алвеолопластика при множествени екстракции. Оперативни корекции на максиларния тубер, при екзостози и торуси на горната и долната челюст. Оперативни корекции на залавните места на милохиоидния мускул и на *spinae mentalis*.
20. Оперативни корекции на лабиалните и лингвалния френулуми и гингиво-букалните връзки
21. Вестибулопластика – видове и оперативни техники
22. Анатомични и физиологични особености на орофациалната област във връзка с денталната (оралната) имплантология
23. Етиологични фактори, водещи до загуба на зъбите и алвеоларна резорбция. Класификация на алвеоларната резорбция.
24. Остеоинтеграция и имплантно натоварване. Потенциращи остеоинтеграцията фактори. Имедиатно имплантиране, натоварване и протезиране. Рискови фактори и контраиндикации за имплантно лечение.
25. Образно-диагностични изследвания и методи за анализ на зоните на интерес. Принципи и методи за планиране на броя, местоположението и ангулацията на имплантите и надстройките.
26. Хирургични техники за имплантиране. Етапи, оперативни протоколи. Костна аугментация, костозаместващи алотрансплантати.
27. Синус лифт техники. Латерален синус лифт. Закрити синус лифт техники.
28. Сплит техники и костна компресия. Транспозиция на долночелюстния нерв. Дистракционна остеогенеза на алвеоларните израстъци.
29. Превенция и лечение на усложненията в оралната имплантология
30. Ембриология, анатомия и физиология на слюнчените жлези. Клинични, образно-диагностични и биопсични методи за изследване на слюнчените жлези.
31. Възпалителни заболявания на слюнчените жлези – вирусни, неспецифични, специфични

32. Сиалолитиаза. Ретенция на слюнката. Мукоцеле. Ранула.
33. Некротизираща метаплазия. Синдром на Sjögren. Травматични увреждания на слюнчените жлези. Фистули на слюнчените жлези.
34. Одонтогенни кисти на челюстите. Класификация. Клинични и хистологични характеристики, диагностика и лечение.
35. Неодонтогенни кисти на челюстите. Класификация. Клинични и хистологични характеристики, диагностика и лечение.
36. Асептика и антисептика. Антисептични средства и методи за стерилизация.
37. Методи и правила за стерилизация на операционното бельо, превързочни материали, инструменти, шевни материали и др. Подготовка на оперативния екип.
38. Остра гнойна инфекция. Причинители, резистентност. Местни тъканни процеси – стадии в развитието им.
39. Периодонтити. Класификация. Етиология. Клиника. Диагностика. Лечение.
40. Абсцеси и флегмони (целулити) в оралната и лицево-челюстната области
41. Лимфангит и лимфаденит. Клиника, диагностика и лечение.
42. Остеомиелит на челюстите. Остър одонтогенен остеомиелит.
43. Хроничен одонтогенен остеомиелит на челюстите. Травматичен остеомиелит.
44. Септични състояния. Диагностични критерии. Сепсис, менингит. Тромбоза на кавернозния синус. Медиастинити и белодробни усложнения от зъбен произход.
45. Антимикробни средства за лечение на инфекциите. Основни принципи на антимикробното лечение.
46. Синуити. Клиника, диагностика и лечение. Хирургични интервенции на максиларния синус.
47. Дерматостоматити, пемфигус, пемфигоид, еритема мултиформе, дискератози, афтози, СПИН. Прояви в устната кухина.
48. Специфични заболявания с прояви в устната кухина. Актиномикоза. Туберкулоза. Сифилис.
49. Темпоромандибуларни заболявания. Класификация, честота, разпространение. Етиология и патогенеза.
50. Анатомия и патофизиология на темпоромандибуларната става. Диагностични критерии, образно-диагностични изследвания.
51. Миалгии, свързани с темпоромандибуларните заболявания. Миофасциален дисфункционален болков синдром.

52. Вътреставни увреждания. Видове, клиника, диагностика, лечение. Дегенеративни ставни заболявания.

53. Инфекции на темпоромандибуларната става. Неспецифични и специфични артрити. Системни артропатии.

54. Заболявания, причинени от хипо и хипермобилност на ставата. Анкилози.

55. Невралгия на троичния нерв. Невралгия на езико-гълтачния нерв. Неврити.

56. Парези и парализи следствие увреждания на лицевия и подезичния нерв.

57. Травми. Открити и закрити механични травми.

58. Хирургична обработка при травми на меките тъкани

59. Характеристика, особености, лечение при огнестрелни наранявания и взривна травма. Изгаряния и измръзвания.

60. Травми на зъбите и околозъбните тъкани

61. Фрактури на горната челюст. Класификация, клиника, диагностика и лечение.

62. Фрактури на долната челюст. Класификация, клиника, диагностика.

63. Ортопедични методи за лечение на фрактурите на долната челюст

64. Хирургични методи за лечение на фрактури на долната челюст

65. Фрактури на челюстните кости в детска и старческа възраст

66. Съчетани и комбинирани травми. Асфиксия при травми в ЛЧО.

67. Изследване на болни с тумори на устната кухина и лицево-челюстната област.

Видове биопсии и техники на интраоралните и лабиални биопсии.

68. Пренеоплазии в орофациалната област. Клиника. Диагностика. Лечение в домена на оралната хирургия.

69. Одонтогенни тумори. Класификация, диагностика, диференциална диагноза и лечение в домена на оралната хирургия.

70. Доброкачествени тумори и бенигнени неодонтогенни заболявания на челюстите. Класификация, клиника, диагностика, диференциална диагноза, лечение в домена на оралната хирургия.

71. Доброкачествени тумори в устната кухина. Клиника, диагностика, лечение. Хирургични методи.

72. Тумори на слюнчените жлези. Клиника, диагностика, лечение в домена на оралната хирургия.

73. Тумори на кръвоносните съдове. Клиника, диагностика, лечение в домена на оралната хирургия.

74. Епителни злокачествени тумори в усната кухина. Рак на устните, езика, гингивата, небцето, бузата, пода на усната кухина.

75. Злокачествени тумори от мезенхимен произход в усната кухина. Метастатични тумори на челюстите.

76. Лъчелечение и химиотерапия при злокачествените тумори в усната кухина

77. Радионекроза на челюстите. Клиника, диагностика и лечение в домена на оралната хирургия.

78. Медикаментозно асоциирана некроза на челюстите. Клиника, диагностика и лечение в домена на оралната хирургия.

79. Зъбно-челюстни деформации. Клиника и диагностика на мандибуларна и максиларна прогнатия, ретрогнатия, отворена и дълбока захапка, латерогнатия. Ортогнатична хирургия.

80. Вродени дефекти в оралната и лицево-челюстната област

81. Лечение на деца и възрастни в болнични условия – при пациенти с медицински риск, придружаващи заболявания и такива, изискващи специални грижи

Препоръчителна литература:

1. ОРАЛНА ХИРУРГИЯ, под редакцията на проф. д-р Димитър Атанасов, Пловдив, Tafprint, 2011.

2. ЛИЦЕВО-ЧЕЛЮСТНА И ОРАЛНА ХИРУРГИЯ, под редакцията на проф. д-р Радомир Угринов, София, „КИВИ“, 2006

3. Тумори в лицево-челюстната и шийна област, под редакцията на проф. д-р Радомир Угринов, София, „КИВИ“, 2009

4. Лицево-челюстна хирургия, 2009г, том IV, Отг. редактор проф. д-р Радомир Угринов в XIV томно „Ръководство по хирургия с главен редактор акад. проф. д-р Д. Дамянов. БАН

5. Атанасов Д. Лекарствени средства при неотложни и спешни състояния в стоматологичната практика. Ormed Press, София, 2002.

6. Атанасов Д. Неотложна и спешна стоматология, Ormed Press, София, 2003.

7. Бакърджиев А. Апикална остеотомия в стоматологичната практика, Пловдив, Полиграфия, 2001

8. Бакърджиев А. и кол. Орална хирургия в денталната медицина. Основни принципи, методи и оперативни протоколи. 2011

9. Сарачев Е., Н. Узунов. Клинична и топографска анатомия на лицево-челюстната област. Пловдив, ИК „ВАП“, 2001.

10. Сарачев Е. Заболявания на лимфната система в лицево-челюстната област и шията, ИК „ВАП”, Пловдив
11. Зъбопротезна имплантология, под редакцията на акад. проф. д-р Николай Попов, Минерва, 2012
12. CONTEMPORARY ORAL AND MAXILLOFACIAL SURGERY, Sixth edition, 2014, Mosby, Elsevier, Editors: Hupp, Ellis, Tucker
13. Fragiskos D. Fragiskos, ORAL SURGERY, 2007, Springer-Verlag Berlin Heidelberg
14. Dentoalveolar Surgery, An Issue of Oral and Maxillofacial Clinics of North America, by Michael A. Kleiman, ELSEVIER, 2015
15. Atlas of the Oral and Maxillofacial Surgery Clinics of North America: Contemporary Management of Third Molars 1st Edition, by Louis K. Rafetto, Kindle, 2012
16. Complications in Dento-Alveolar Surgery, An Issue of Oral and Maxillofacial Surgery Clinics, 1st Edition by Dennis-Duke R. Yamashita, James P. McAndrews, 2011
17. PETERSON'S PRINCIPLES OF ORAL AND MAXILLOFACIAL SURGERY, Third Edition, Editors: Miloro, Ghali, Larsen, Waite, 2012, PMPH - USA
18. Carl Misch, CONTEMPORARY IMPLANT DENTISTRY, Third Edition, 2008, Mosby, Elsevier
19. Raymond J. Fonseca, Robert D. Marciani, Timothy A. Turvey ; ORAL AND MAXILLOFACIAL SURGERY, Second Edition, 2008, Saunders
20. CONTEMPORARY ORAL AND MAXILLOFACIAL PATHOLOGY, Second EDITION, 2004, Mosby, Elsevier, Editors: Sapp, Eversole, Wysocki
21. Bruch, Jean M., Treister, Nathaniel S. CLINICAL ORAL MEDICINE AND PATHOLOGY. 2010, Springer
22. Neville, Brad. ORAL AND MAXILLOFACIAL PATHOLOGY, Fourth Edition, Saunders; 2015
23. Stanley F. Malamed. HANDBOOK OF LOCAL ANESTHESIA. Sixth edition, 2012, Mosby
24. Carranza's Clinical Periodontology, 12th edition, 2015, Elsevier, Editor: Newman MG, Takei HH, Klokkevold PR, Carranza FA, ISBN: 978-0-323-18824-1
25. Peck C, Goulet J, Lobezzo F et al. Expanding the taxonomy of the diagnostic criteria for temporomandibular disorders. Journal of Oral Rehabilitation. 2014, 41, 2-23
26. Oral and Maxillofacial Diseases, Fourth Edition, by Crispian Scully, Stephen Flint , CRC Press, 2010